

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

М.І. Пугач, О.-А. Пугач, Л.М. Тертична

ПРИРОДОЗНАВСТВО

Зошит для узагальнення знань

5 клас

*Схвалено для використання у загальноосвітніх
навчальних закладах комісією з географії
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 911.3

П 88

Рецензенти:

вчитель географії середньої загальноосвітньої школи №25 м. Хмельницького
Савка Н.І.;

вчитель географії середньої загальноосвітньої школи №20 м. Хмельницького
Стецюк Л.М.

Схвалення для використання у закладах загальної середньої освіти
підтверджується відповідним листом ІМЗО (<https://bohdan-books.com/grifmon/>)

Пугач М.І.

П 88 Природознавство : зошит для узагальн. знань : 5 кл. /
М.І. Пугач. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан,
2020. — 48 с.

ISBN 978-966-10-6329-6

Пропонований посібник укладено згідно з чинною програмою курсу природознавства та вимог Міністерства освіти і науки України щодо критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів.

Структура посібника така, що до кожної з п'яти рекомендованих для уроків узагальнення тем виділено: очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності тестові завдання (за типологією завдань для зовнішнього оцінювання) для перевірки досягнень учнів з природознавства (початковий і середній рівні); теоретичні питання, які вимагають умінь робити зіставлення та висновки; комплексні питання, що дають змогу учневі проявити творчі здібності (достатній і високий рівні); місця для виконання завдань при проведенні оцінювання; загальна шкала навчальних досягнень учня "Сходінки навчальних досягнень".

Для учнів 5–х класів, учителів природознавства, батьків.

УДК 911.3

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва*

ISBN 978-966-10-6329-6

© Навчальна книга – Богдан, виключна
ліцензія на видання, оригінал-макет, 2020

Передмова

Метою базової загальної середньої освіти є розвиток і соціалізація особистості учнів, формування їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення й поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з природознавства здійснюється з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і передбачає диференційований підхід щодо його організації.

Мета посібника — допомогти учням та вчителям природознавства у підготовці до уроків узагальнення у 5 класі загальноосвітніх навчальних закладів.

Посібник укладено відповідно до вимог чинної програми з географії, затвердженої Міністерством освіти та науки України. Він дає змогу здійснити ефективну перевірку рівня опанування учнями програмового матеріалу з кожної теми.

У кожній темі оцінюванню передують перелік основних вимог до знань, умінь і навичок учнів після вивчення ними відповідної теми «Очікуванні результати навчально-пізнавальної діяльності».

Посібник містить завдання чотирьох рівнів складності.

- **Завдання першого рівня складності (початкового)** — це тести і завдання для перевірки досягнень з природознавства, що вимагають однозначної відповіді на запитання.
- **Завдання другого рівня складності (середнього)** — це тести і завдання для перевірки досягнень з природознавства, що вимагають неоднозначної відповіді на запитання.
- **Завдання третього рівня складності (достатнього)** — вимагають глибоких знань з природознавства, вміння робити зіставлення та деякі умовиводи.
- **Завдання четвертого рівня складності (високого)** — це комплексні питання, які дають змогу учневі проявити творчі здібності, висловити власні думки, переконливо аргументувати особисту життєву позицію.

Структура запропонованих у посібнику уроків узагальнення така, що дає змогу використовувати як усі завдання, так і окремі з них.

Шкала оцінювання:

I. Початковий — 4 питання (по 0,75 бала). Максимальна кількість балів — 3.

II. Середній — 3 питання (1 бал). Максимальна кількість балів — 3.

III. Достатній — 2 питання (1,5 бала). Максимальна кількість балів — 3.

IV. Високий — 1 питання (3 бала). Максимальна кількість балів — 3.

Усього — 12 балів.

Сходи́нки навчальних досягнень

12					
11					
10					
9					
8					
7					
6					
5					
4					
3					
2					
1					
	1	2	3	4	5

Оцінка в балах ↑

№ теми →

Дата проведення

Рухаючись “сходи́нками навчальних досягнень”, ви, любі друзі, стаєте на шлях пошуку, пізнання, самоствердження.

Бажаємо вам цікавої та щасливої подорожі у чарівний світ природознавства. Ваші успіхи сприятимуть процвітанню та збагаченню нашої України і тішитимуть учителів та батьків.

Долайте “сходи́нки” і прагніть якомога вищого рівня!

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Тема 1. Вступ

називає природничі науки (біологію, фізику, хімію, географію, астрономію, екологію) та їх внесок у вивчення природи; методи вивчення природи (спостереження, експеримент, вимірювання); **наводить приклади** методів і обладнання для вивчення природи, їх використання; **розповідає** про вчених-натуралістів (2–3) та їхній внесок у вивчення природи; про методи вивчення природи; **пояснює** прикладне значення досягнень у галузі природничих наук; **розрізняє** в описі досліду або спостереження мету, умови його проведення та отримані результати; обирає обладнання, необхідне для проведення вимірювання і спостереження, і **пояснює** свій вибір; знаходить необхідну інформацію в довідкових виданнях із природничих наук; **дотримується правил** безпечного використання лабораторного обладнання; **оцінює** роль природничих наук у створенні технологій, що покращують життя людини; висловлює свою точку зору на проблему «Для чого необхідно вивчати природу?»; **усвідомлює** роль природничих наук і власні можливості в пізнанні природи.

Тема 2. Тіла, речовини та явища навколо нас.

називає найменші частинки речовин; характеристики тіла (форма, розміри, маса, об'єм); прилади та інструменти для вимірювання розмірів і маси тіл; фізичні властивості речовин (колір, блиск, запах, агрегатний стан); властивості газів (не зберігають форми, займають весь представлений їм простір); властивості рідин (не зберігають форму, зберігають об'єм, текучі); властивості твердих тіл (зберігають форму та об'єм); способи розділення сумішей (відстоювання, фільтрування, випаровування); ознаки хімічних явищ; умови, за яких відбувається горіння; **наводить приклади** тіл і речовин, що оточують людину; чистих речовин і сумішей (2–3); неорганічних та органічних речовин (2–3); явищ у природі, техніці, побуті; явищ природи, пов'язаних зі зміною сезонів; явищ природи, що повторюються; використання сумішей; **розрізняє** тіла живої і неживої природи; фізичні, хімічні та біологічні явища; **пояснює** відмінність між твердим, рідким, газуватим станом речовин; чистих речовин — від сумішей; значення органічних речовин для живої природи; значення горіння і гниття; **описує** за запропонованим планом тіла і речовини; явища природи (2–3); **порівнює** тіла й речовини за 3–4 ознаками; **характеризує** горіння як приклад хімічних явищ; вимірює масу й розміри тіла, використовуючи відповідні прилади; уміє розділяти суміш фільтруванням; установлює зв'язки між явищами природи (на прикладах вивчених і за аналогією); застосовує знання для безпечного поводження з тілами й речовинами в ситуаціях повсякденного життя; **дотримується правил** безпечного використання хімічного посуду; **усвідомлює** важливість акуратності, ретельності і точності при фіксуванні даних; **робить висновок** про різноманітність тіл і явищ природи; обговорює питання безпечного використання речовин; **оцінює** ризики ситуацій повсякденного життя, пов'язаних із фізичними явищами, використанням тіл і речовин; розуміє значимість потреби в безпеці.

Тема 3. Всесвіт.

називає сузір'я (2–3); найвідоміших астрономів (Птолемей, М. Коперник, Г. Галілей, Е. Габбл), дослідників космосу (Ю. Гагарін, Н. Армстронг, Л. Каденюк); **наводить приклади** впливу космічних чинників на Землю; небесних тіл, що складають наш Всесвіт; **описує** загальну будову Сонячної системи; відмінності між планетою і зорею; **порівнює** за розмірами і температурою Сонце з іншими зорями; **характеризує** особливості астрономічних досліджень; місце людини у Всесвіті; **пояснює** на моделях форму і будову Землі, рух Землі навколо власної осі і навколо Сонця, будову Сонячної системи; причину видимих рухів світил; **розрізняє** небесні тіла (планета, зоря, галактика); типи планет, туманностей, зір і галактик; зорі та планети на небесній сфері; показує

на карті зоряного неба Полярну зорю, сузір'я Великої та Малої Ведмедиці; **усвідомлює** необхідність вивчення Всесвіту; виявляє ставлення до розвитку астрономічних і космічних досліджень; **оцінює** значення зоряного неба в історії людства; телескопічних спостережень.

Тема 4. Земля як планета.

називає форму й розміри Землі; рухи Землі; фази Місяця; способи зображення Землі; материки та частини світу; склад ґрунту, повітря; властивості ґрунту, повітря, води; **наводить приклади** розчинних і нерозчинних речовин; розчинів у природі; використання води і розчинів людиною; **описує** внутрішню будову Землі; результати власних спостережень і дослідів; **пояснює** зміну дня і ночі; зміну пір року; зміни фаз Місяця; нерівномірність розподілу сонячного світла і тепла на поверхні Землі; причини сонячного і місячного затемнення; колообіг води у природі; значення води, повітря, ґрунту; значення сонячного світла і тепла для живої природи; **розрізняє** фази Місяця на зображеннях; способи зображення об'єктів на географічних картах; показує на глобусі та географічній карті материки і частини світу; найбільші географічні об'єкти, екватор, півкулі, полюси; **складає** план досліду і проводить його; застосовує знання для орієнтування на місцевості, ошадливого використання води у побуті; **використовує** додаткові джерела інформації для виконання навчального завдання; вивчену природничо-наукову лексику в самостійних усних повідомленнях; знання про властивості ґрунту для вирощування рослин; **розраховує** можливий економічний ефект від використання продукту групового проекту; **усвідомлює**, що планета Земля, її ресурси є цінністю для кожної людини; висловлює судження щодо бережливого ставлення до навколишнього середовища; **оцінює** значення природничих наук для охорони природи; розуміє обмеженість ресурсів для задоволення потреб людини.

Тема 5. Планета Земля як середовище життя організмів. Людина на планеті Земля.

називає властивості організмів; відмінності рослин, тварин, грибів, бактерій; умови життя на планеті Земля; чинники середовища; основні середовища життя; склад екосистеми; джерела забруднення навколишнього середовища; важливі екологічні проблеми своєї місцевості; природоохоронні об'єкти й території свого регіону; **наводить приклади** пристосування організмів до періодичних змін умов середовища (листопад, зимова сплячка, зміна забарвлення хутра, перельоти птахів); співіснування організмів; природних і штучних екосистем; впливу людини на природу і природи на людину; рослин і тварин своєї місцевості, які занесено до Червоної книги України; **описує** пристосування організмів до чинників неживої природи; пристосування організмів до середовища життя; результати власних спостережень і дослідів; **пояснює** як відрізнити живий організм від неживого природного тіла; вплив чинників середовища на живі організми; зв'язок грибів, бактерій, рослин, тварин у природі; роль рослин, тварин, грибів, бактерій в екосистемах; зв'язок людини з природою; зміни в природі, що викликані природними чинниками і діяльністю людини; призначення Червоної книги і природоохоронних територій; **розпізнає** найпоширеніші рослини і тварин своєї місцевості; отруйні рослини, гриби, тварин своєї місцевості; уміє визначати назви рослин, тварин, грибів за допомогою атласів-визначників; **використовує** додаткові джерела інформації для виконання навчального завдання, вивчену природничо-наукову лексику в самостійних усних повідомленнях; дотримується екологічних норм поведінки у природі; аналізує позитивні і негативні наслідки взаємодії людини і довкілля; **оцінює** значення природних і штучних екосистем у природі та житті людини; значення природничих наук для охорони природи; **усвідомлює**, що кожний організм та їхня різноманітність є цінними для кожної людини; власну відповідальність за збереження природи; обговорює питання економного використання енергоносіїв.

ВІДПОВІДІ ДО УСІХ ЗАВДАНЬ ЗАПИШІТЬ У БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ,
ПОДАНИЙ НА ЗВОРОТІ СТОРІНКИ

ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ

Завдання з вибором однієї правильної відповіді.

1. Вкажіть природничу науку, що вивчає і пояснює особливості явищ природи на Землі, окремих материках, у певній країні чи населеному пункті:
а) географія; б) екологія; в) біологія; г) фізика.
2. Вкажіть, яким приладом можна виміряти об'єм води:
а) рулеткою; б) мірним стаканом; в) терезами; г) телескопом.
3. Вкажіть вченого, який доказував, що жива та нежива природа має однаковий склад:
а) Джозеф Прістлі; б) Парацельс; в) М. Ломоносов; г) Чарльз Дарвін.
4. Лупа, бінокль, телескоп, мікроскоп — це:
а) збільшувальні прилади;
б) прилади для вимірювання маси тіл;
в) прилади для вимірювання лінійних розмірів тіл;
г) лабораторне обладнання.

СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ

Завдання з вибором кількох правильних відповідей.

5. Вкажіть вимірювальні прилади:
а) лінійка; б) лупа; в) мікроскоп; г) терези.

Завдання, що передбачає запис правильної відповіді у таблицю.

6. Вкажіть методи вивчення природи.

Закінчіть речення.

7. Спосіб пізнання чогось називають

ДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ

8. Встановіть відповідність між характеристиками та еталонами вимірювання тіл:
1. час; а) кубічний метр;
2. об'єм; б) градус;
3. розмір; в) кілограм;
4. температура г) секунда;
д) метр.
9. Встановіть послідовність дій при здійсненні спостережень:
а) з'ясовують умови та тривалість проведення спостережень;
б) фіксують результати спостережень;
в) роблять висновки;
г) визначають мету спостережень.

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ

10. Оцініть роль і значення природничих знань для людини. (Дайте розгорнуту відповідь).

БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ

У завданнях **1–4** (*початковий рівень*) правильну відповідь позначайте так: .

	А	Б	В	Г
1				
2				
3				
4				

У завданні **5** (*середній рівень*) правильну відповідь позначайте так: .

А	Б	В	Г

Відповідь на завдання **6** та **7** (*середній рівень*) впишіть у клітинки друкованими літерами.

6.

7.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

У завданні **8** (*достатній рівень*) правильну відповідь позначайте так: .

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

У завданні **9** (*достатній рівень*) правильну відповідь позначайте так: .

	А	Б	В	Г
1				
2				
3				
4				

На завдання **10** (*високий рівень*) дайте розгорнуту відповідь.

10. _____

Оцінка: _____

ВІДПОВІДІ ДО УСІХ ЗАВДАНЬ ЗАПИШІТЬ У БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ,
ПОДАНИЙ НА ЗВОРОТІ СТОРІНКИ

ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ

Завдання з вибором однієї правильної відповіді.

1. Вкажіть природничу науку, що вивчає небесні тіла: зорі, планети, комети тощо:
а) хімія; б) астрономія; в) екологія; г) фізика.
2. Вкажіть, яким приладом можна виміряти довжину підручника:
а) лінійкою; б) біноклем;
в) лабораторним штативом; г) настінним годинником.
3. Вкажіть видатного природодослідника, що відкрив закон збереження маси речовин:
а) М. Ломоносов; б) В. Вернадський;
в) Чарльз Дарвін; г) Джозеф Прістлі.
4. Терези — це:
а) збільшувальні прилади;
б) прилади для вимірювання маси тіл;
в) прилади для вимірювання лінійних розмірів тіл;
г) лабораторне обладнання.

СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ

Завдання з вибором кількох правильних відповідей.

5. Вкажіть збільшувальні прилади:
а) годинник; б) мікроскоп; в) термометр г) бінокль.

Завдання, що передбачає запис правильної відповіді у таблицю.

6. Вкажіть групи обладнання.

Закінчіть речення.

7. Вивчення тіл і явищ у спеціально створених умовах називають ...

ДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ

8. Встановіть відповідність між еталонами вимірювання тіл та одиницями вимірювання:
1. кубічний метр; а) міліграм (мг), грам (г), кілограм (кг),
2. градус; центнер (ц), тонна (т);
3. кілограм; б) секунда (с), хвилина (хв), година (год);
4. метр. в) мілілітр (мл), сантиметр кубічний (см³), дециметр
кубічний (дм³), метр кубічний (м³);
г) міліметр (мм), сантиметр (см), метр (м), кілометр (км);
д) градус (°С).
9. Розташуйте послідовно вчених-натуралістів, починаючи від найдавніших часів:
а) Парацельс; б) М. Ломоносов; в) Чарльз Дарвін; г) Джозеф Прістлі.

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ

10. Наведіть приклади використання вченими різних методів вивчення природи. (Дайте розгорнуту відповідь).

БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ

У завданнях **1–4** (*початковий рівень*) правильну відповідь позначайте так: .

	А	Б	В	Г
1				
2				
3				
4				

У завданні **5** (*середній рівень*) правильну відповідь позначайте так: .

А	Б	В	Г

Відповідь на завдання **6** та **7** (*середній рівень*) впишіть у клітинки друкованими літерами.

6.

7.

--

У завданні **8** (*достатній рівень*) правильну відповідь позначайте так: .

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

У завданні **9** (*достатній рівень*) правильну відповідь позначайте так: .

	А	Б	В	Г
1				
2				
3				
4				

На завдання **10** (*високий рівень*) дайте розгорнуту відповідь.

10. _____

Оцінка: _____
